

ne vé, od Ljubljane, Reke in Zagreba pa vse? — naše ljudstvo, ki zmirej praša, kako gré banu Jelačiću, kdaj pride ban Jelačić? — Ne motimo se, od kod veter vleče, ki nas hoče med Lahe zanésti! Presilni Italijani, poslanci gosp. De Franceschi, Fachinetti in njih tovarši nam hočejo našo narodnost vzeti — pa vi drugi poslanci, katerim pravica veljá, ne dovolíte v to! Tudi na ministra Stadionu, ki iz lastne skušnje razmere med Slovenci in Lahi dobro pozná, se zanesemo, de se narod naš ne bo zatiral. Res je sicer, de v južni in srednji Istrii laški jezik, laške navade, laško življenje zdej prevladuje — ali množici ptujih naselivcov se vunder v slovanski deželi ne bo prednost dala, zato kér pravijo, de od njih izvira vednost in omikanje, — in Slovenci po deželi bi mogli svoj narod zatajiti in Lahi postati, samo zato kér je nekterim to bolj po volji?!

Poslanci, imemitno reč imaste v narodnih razmerah skleniti. Bodíte pravični! Glejte na domače ljudstvo, pa zgodovino, če hočete po pravici zastran narodnosti skleniti, ne pa na ptujce, ki so se vselili. Če hočete, de se bojo Slovani še zmirej ponemčevali ali polahovali, nam ni bilo treba ustave: to se je že pred ustavo godilo. Ustava nej bo pravica vsim narodam.

Iz Primorja.

— č.

Velki zbor slovenskiga društva v Ljubljani 22. listopada.

(Konec.)

Njih volitve na Dunajski zbor pa so očitno pokazale, de jim potrebne višji razsodbe manjka, zakaj volili so — kakor je znano — veči del take poslance, ki clo nobeniga zapopadka od tega nimajo, od kogar se v ustavnim zboru govori.

In vunder jim tako napènih volitev ne smemo preveč za zlo vzeti — volili so po svojih mislih, brez pomiselka, de še clo za odpravo tlake in desetine njih poslanci ne bojo vedili nič veljavniga govoriti, in de v vsih družih, za deželo imenitnih rečeh, clo nobeniga zapopadka nimajo.

Kaj de je narodnost? se takim poslancam še ne sanja ne, in vunder so narodne pravice tako imenitne, in tudi nar manjšiga kmeta tako zadevajoče reči, kakor desetina in tlaka.

Kmet je po ustavi, ki so nam jo Cesar dali, svoboden derzavljan postal, kakor mestnik v gosposki suknji — in v srenjski napravi (Gemeindevfassung) bo imel na svojim domu ravno toliko govoriti, kakor mestnik v mestu.

Nespametna misel je tedej, če kdo misli: za kmeta je matika in kramp, ne pa branje in Novice. To je bilo nekdey tako — in Bogú nej bo potoženo, de je bilo tako. Cesar pa so po ustavi tudi kmeta osvobodili — in če se hoče svobodni človek spodobno obnašati, mora omikan biti.

Lejte, dragi moji! opravil na kupe! Svojim dragim bratom po kmetih moramo pomagati, de se bojo povzdignili k ti vednosti, ktero bojo posihmal potrebovali, de se bojo obnašali kot svobodni, razumni derzavljani.

Nar več jim bo že s tem pomagano, de njih materni jezik — jezik naše slovenske domovine — bo kraljeval po deželi; kakor se spodobi, — de ne bo več zaničevan pankert, ampak de bo pervak v šoli in v kancelijah, ktere imajo z ljudstvam opravili.

Šole, časopisi in bukve so trojni nar imenitnišji pomočki v dosego visociga namena, narod nas tega podučiti, česar tako silno potrebuje.

Šole, prave slovenske šole, so nar imenitnišji pomoč, — zakaj na mladost se mora vés naš up

pirati. Od starejih ljudi ne moremo veliko pričakovati, starost ni rada pripravljena, se še kaj učiti. Vam tedej, ki imate s šolami po kmetih in po mestih opraviti, je tedej posebno prihodnji blagor domovine izročén. Pomislite visoki poklic? Storite, za Božjo voljo Vas prosim, svojo dolžnost v prid domovine, v kateri prebiva slovensko ljudstvo, katerimu so mili Cesar enake pravice dali, kakor nemškimu, laškimu in vsakimu družimu.

Domači jezik nam je zdej nar perva potreba. Poprej se ga je mogel le mladenč učiti, ki je stopil v duhovski stan; zdej ga bo mogel in scer na vse strani vsak znati, če bo hotel na Slovenskim kako derzavno službo doseči. Pa ne le dobiček, ne le vsakdanji kruh nej sili domačiga človeka k popolnemu znanju domačiga jezika — pomisli nej, de materni jezik je nar lepši jezik, in de kdor svoj domači jezik zaničuje, zaničuje svojiga očeta, svojo mater, svojo domovino, in se pregreši takó zoper četerto zapoved božjo! —

Če pa terjamo, de nej se nam v šolah naš jezik nazaj da, nočemo, de bi se mladost v mestnih šolah nemškiga jezika ne učila.

Če nam je materni jezik po novi vladi perva potreba postal, je v sedanjim času nemški jezik vsim tistim druga potreba, ki se še na vikši stopnjo vednosti hočejo povzdigniti ali ki imajo tudi zvunej domovine svoje opravila. To vsak pameten človek sam previdi, in nikdar ni noben pameten človek kaj taciga terjal in ne bo, de bi se nemški jezik iz mestnih šol popolnoma zgnal. Kdor sedanji čas kaj taciga terja, je pregoreč domorodec, ki ne prevdari potreb življenja.

Po ustavnih postavah nej se vpelje narodni jezik kot prvi jezik v mestne šole, katerimu sledijo nemški, latinski, greški, laški i. t. d. V šolah po kmetih nej se pa uči le v domačim jeziku, ki je za take učence nar potrebniji in tudi zadostni.

Če bojo šolniki to reč po volji Cesarjevi spoznali in se bojo čeversto poprijeli svojih dolžnost, — vsiga prepira med nami bo kmalo konec in vsakimu narodu se bo pravica zgodila! Kot bratje in prijatli bomo po enim cilju in koncu hrepeneli, in narodna pravica bo resnica postala! —

Slovenski časopisi so druga velika pomoč v dosego visociga namena. Vsak vrednik je učenik ljudstva, tedej nej zvesto spolnuje svoj imenitni poklic! Ljudstvo pa nej pridno bere časopise mnogiga zapopadka: vsi so mu potrebni.

Tretja pomoč so bukve mnogoverstniga obsežka, in po potrebi tudi krajši natisi, kateri nej se med ljudstvo razpošiljajo in z živo besedo še posebno po domorodcih razlagajo. —

Z vsim tem, dragi moji! se bo doseglo omikanje ljudstva, in ker je združena moč močnejši moč, vsak lahko previdi, de naše slovensko društvo je nar krepkejši pomoč v povzdigo vednosti prostiga naroda, in po tem v osrečenje naše slovenske domovine.

Vsak rodoljub ima dolžnost, za svoj narod skerbeti, torej ne rečemo preveč, če pravimo, de tudi vsak rodoljub je dolžan v to društvo stopiti. Nekteri se sicer temu društvu odtegujejo, ker pravijo, de se nočejo v politiške zadeve vtikati, če ravno društva prizadevanje poterdijo.

Ali — častiti gospodje tistiga stanú, ki je od nekđaj nar več za slovensino storil! — ne zamerite mi, če Nam v ti reči odkritoserčno svoje misli razodenem.

Odkar so nam presvitli Cesar ustavo dali, smo sploh vsi politikarji postali. Z volitvijo poslancov

v državni zbor se je novo — politiško življenje začelo vsaciga deržavljana. Tudi vi ste volili — tudi vi znate izvoljeni biti.

Politika je deržavna reč; Cesar so nas vse za svobodne deržavljane spoznali, torej smo vsi politikarji.

In v čim obstoji politiško ravnanje slovenskiga društva? — V 3 poglavitnih rečeh: 1) de se edina močna Avstrija pod vladarstvom ustavniga Cesarja Ferdinanda ohrani in obvarje; 2) de se nam narodne pravice ohranijo, in 3) de vera naših očetov tudi vera prihodnjih Slovincov ostane.

Te tri reči so politika slovenskiga društva. Povejte nam: ali se hočete le enimu samimu teh 3 razdelkov odtegniti? Gotovo de se nečete! Tedej Vam nič ne brani, marveč domovina Vam ukaže, de domorodnemu društvu pristopite, ki se za tako svete namene poganja! Tudi cerkveni nemški in slovenski časopis je politiško delo, in kdor za ta dva vse časti vredna časopisa piše ali jih bere, je že politikar postal, brez de bi morebiti še za to vedil.

Politika pa se ne sme s prekucijo zmešati: to bi bilo kej družiga, — s tem se slovensko društvo nikdar pečalo ne bo.

Sej vsacimu ni treba, de bi v imenovanih politiških rečeh zvonc nosil — de bi se posebno glasil, in vtikoval v obličji celiga sveta v politiške reči. Če je ud slovenskiga društva, zamore na tihim, in brez de bi ga svet imenoval, v prid Slovincije veliko dobriga storiti, ker je srednik med društvam in svojo okolico, v kateri prebiva.

Sej tudi slovensko društvo želi, de njeni udje ne ženejo nepotrebna hrupa, in de se prenapeto ne poganjajo za nevažne reči — kar dan današnji ljudi bolj straši, kakor tolaži, bolj razpir dela kot slogo, bolj škodje, kot koristi. Kakor slavna Lipa slovanska opomina: Bodimo složni! tako opomina tudi društvo slovensko: Bodimo složni! Slovanska Lipa hoče obderžati v domovini spravo, mir in edinstvo — slovensko društvo ravno to hoče. Mirno zmago če Slovenja! In če bomo tako vsi v enim duhu, mirno pa možko in krepko se potegovali za prid svoje domovine, bo mogočna Lipa slovanska z radostjo kazala na lipice slovenske v Ljubljani, Gorici, Gradcu, Celjovcu in Terstu!

In tako bo naša reč od dne do dne lepši evetela, in če bojo naši nasledniki v prihodnjih časih dela slovenskiga društva pretresovali, in če bojo hvaležniga serca rekli: „Bog jim dej dobro — to so bili našiga naroda neutrudljivi pomočniki“, se bojo še naših vnukov vnuki ginjeniga serca na nas spomnili ter rekli: Slava, slava jim!

Dolenci!

kako dolgo boste že imeli gosp. Gajerja v zboru?

Gosp. Gajer ni bil za poslanca Krajncem nikdar po volji; pretečeni mesec pa, ko je bil iz Dunaja za nekoliko časa nazaj prišel, se je clo tako gerdo obnašal, de nas je strah in gróza bila, slišati, kaj de je vse govoril.

Za resnico tega kar tukej povém, zastavim svojo glavo. Berž ko je domú prišel, je kmete našunteval, de bi napravili černo vojsko in šli Dunajčanam na pomoč, to je, tistim Dunajčanam, ki so miliga Cesarja Ferdinanda iz Dunaja pregnali, ki so stariga ministra umorili, cesarsko orožnico obropali, za Madžarone se potegnili in po prekucji celiga cesarstva hrepeneli. Slavniga bana

Jelačića je Gajer černil, de je s Cesarjem zastopljen, de hočeta vse na staro kopito nazaj spraviti, de je pa tudi za-nj že žebelj pripravljen, na katerim bo visil! — Vsi pošteni ljudje so Gajerja z grózo in nejevoljo poslušali.

Dolenci! bratje! pošteni možje! kako dolgo boste terpeli taciga človeka za poslanca? Ali so to Vaše misli, ki jih Gajer govori? Nikoli in nikdar ne! In vunder bo svét, bojo naši junaški bratje Hrvatje misliti mogli, de so to Vaše misli, kér Vaš poslanec takó govori.

Kdor zoper Jelačića govori, ki je s svojo junaško armado naše cesarstvo in nas vse pogube, ropanju, požiganju in brezpostavnosti otel, ta govori zoper našiga Cesarja, je izdajavec cesarstva, naše domovine, nas vsih in naših otrók. Človek taciga duha je strupena kača, ki vse umori, kar ni enake kačje natore. In tak človek zamore Vam, poštenim Dolencem, poslanec biti? Pri vsim, kar vam je svétó, Vas zarotim: pokličite taciga hudobniga človeka nazaj, ki tudi sicer v ustavodajavnim zboru le toliko veljá, kolikor prostora zasedi. Dunajčanje so že marsikterimu svojih poslancov enake baže po očitnih pismih na znanje dali, de jih nočejo več za svoje poslance imeti: ali boste Vi menj pošteni? Gotovo de ne. Stopíte tedej na noge, pokličite berž taciga poslanca nazaj in izvolite družiga, ki kaj vé, ki za nas vse dobro misli, in ki ne podkpuje našiga cesarstva. To tirja Vaš dobiček, to tirja čast dežele od Vas! Še enkrat pa poterdim, de je vse resnično, kar sim tukej povedal. *)

Iz Kerškiga.

—r.

Povedanje od slovenskiga jezika.

Spisal V. Vodnik.

(Dalje.)

Prokopi piše, de Slovinci so bili sploh veliki, močni, in rudečkastih lás. Do sedaj se je že dosti vunanjih rodov permešalo in kri se je presortala, zatorej se najdejo med nami ljudje majhne postave in černih lás.

Krajnci so še zdaj večidel visoke postave, terdni, rujavi, in rumene lase imajo. Na ravnim je dosti černih, po hribih so bolj rujavci, in proti laškim se rumena brada in rumeni lasje bolj v černe zgublajo, zakaj na laškim černa dlaka kraluje.

Slovenec se tudi na višnovih in plavih očeh pozná; Lahi pa černe oči imajo.

Škoda je, de Krajnci sklonivo ne hodijo ker so vender lepe iztegnene postave! Gerdo je viditi, de se čeden, lepo izrašen človek dve gubi derži, gerbo nosi, glavo med pleča stiska, in berglasto hodi, kakor lena kréta.

Hrvatje se še dan današni lepo po konci nosijo in pokažejo, de so junaki iz čiste ravne rodovine.

Naše krajnsko ženstvo se veliko lepši nosi, kakor možtvo, tako de se smejo možki sramovati, katere dostikrat vidimo, de hodijo kakor gébe, katerim se nič ne prileže.

Vunanjo lepo deržanje je znamenje notranjiga ravniga duha; lenarti hodijo kakor pokléke. **)

(Dalje sledi.)

Misli zastran imén mescov.

Novice so od imén mescov nekaj spomnile. Kar sim vredništvu od tih imén pred kacimi tremi léti pisal,

*) Novice so obljubile, v ti zadévi vsak sostavek v svoj list vzeti, kteriga kak resnicoljubni pisatelj pošlje in svoje popolno imé vredništvu v porožitvo tega zastavi, kar govori, To je gosp. —r storil, torej je naša dolžnost, njegovo pisanje po Novicah razglasiti in ga vérlim Dolencem v nananjčni predvark podati. Vredništvo.

**) Šembrano hud je Vodnik v tem popisu bil na možke! Vredništvo.